

BESLUT
2022-10-19

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 22 juli 2022

Saken

Utbildning

Nämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Nämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § tredje stycket studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte, den 6 juli 2022, bl.a. om studiemedel för heltidsstudier för en läkarutbildning vid ett lärosäte i Kiev, Ukraina, under tiden den 21 februari – den 30 juni och den 1 september – den 30 december 2022. NN uppgav under övriga uppgifter bland annat följande. Hans studier i Ukraina är fortsatta, men på distans. Han kommer göra delar av praktiken i Sverige på olika sjukhus. Han hoppas att han kan fortsätta bedriva studierna och få studiemedel, då han nästan är i mål med utbildningen. – NN bifogade handlingar från lärosätet och journalanteckningar.

CSN avslag ansökan med hänvisning till att studiemedel inte kan beviljas, eftersom den utbildning NN sökt studiemedel för inte ger rätt till studiemedel. Av skälen till beslutet framgår även att studiemedel inte lämnas för utbildningar som ges i ett land eller område där Utrikesdepartementet, UD, avråder från alla resor eller där svenska medborgare uppmanas att lämna landet eller området. CSN avslag vidare ansökan med hänvisning till att NN inte kan få studiemedel för distansstudier utanför EU/EES eller Schweiz. CSN uppgav att CSN kan göra undantag om det finns synnerliga skäl och att CSN bedömt att det inte finns sådana skäl i NNs fall.

NN överklagade beslutet och anförde i huvudsak följande. Hans studier har varit turbulenta med alla situationer som hänt under studierna. Han har fått tagit mer eget ansvar för studierna och mycket energi har gått till att hitta egna lösningar för att kunna fullfölja studierna som läkarstudent. Under coronapandemin så var det ett globalt kaos, inte minst när det kom till de akademiska studierna. När pandemin bröt ut så fick han bedriva studierna under en längre tid online. Praktiska delar fick göras på sjukhus i Sverige på eget ansvar och initiativ. Kriget bröt ut och har nu gett honom

en likartad situation. Som tidigare fick han återgå till online format. Han har fyra terminer kvar av studierna och han vill verkligen kunna avsluta studierna för att ta den examen som han drömt om. Under 2022 var han också med om en bilolycka som resulterade i fyra operationer och som fortfarande påverkar honom. Hans chanser att komma in på något annat lärosäte, i bland annat Sverige, är minimala. Han kommer inte kunna arbeta den närmsta tiden på grund av skadan. Förutsättningarna har gjort att han inte har hunnit eller kunnat söka sig till andra skolor för detta läsår. Han ber om att få avsluta femte året som läkarstudent innan han kan byta lärosäte eller lösa situationen på något annat sätt. Han kommer studera på distans och hans skola är aktiv och inte påverkad. Han kommer inte att besöka Ukraina så länge UD avråder. Han vill gärna fortsätta bedriva studierna och har fullgjort fjärde året med alla kurser godkända. – NN bifogade bland annat återigen journalanteckningar.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet.

CSN:s rättsavdelning inkom därefter, på nämndens begäran, med ett yttrande och anförde bland annat följande. NN bedriver studier vid en utbildning som ges av ett universitet i Ukraina. Studier kan för närvarande inte bedrivas fysiskt på plats vid lärosätet, och NN har därför sökt studiemedel för att bedriva studier på distans. Av 3 kap. 20 § studiestödsförordningen framgår att distansstudier ska anses vara utlandsstudier om den studerande är antagen vid en läroanstalt utomlands. NN är antagen vid ett lärosäte i Ukraina och han bedriver således utlandsstudier i Ukraina. Regeringskansliet utarbetade 2017 en promemoria vari vissa ändringar i studiestödsförordningen föreslogs. Av promemorian framgår att studiemedel bör kunna nekas för studier i oroshärdar dit UD avråder från resor. Det kan t.ex. röra sig om utbildningar i områden där det råder väpnade konflikter eller i områden där det har inträffat naturkatastrofer som på ett allvarligt sätt riskerar att påverka den studerandes säkerhet eller hälsa. CSN har tolkat uttalandena i promemorian och i ett allmänt råd till 3 kap. 23 § första stycket 2 studiestödsförordningen angett följande.

Med utbildning som inte rimligen bör ge rätt till studiemedel bör exempelvis avses utbildning i ett geografiskt område till vilket Utrikesdepartementet avråder från alla resor eller vilket de uppmanar svenska medborgare att lämna eller utbildning som innehåller moment som

1. är olagliga i Sverige eller där utbildningen bedrivs, eller
2. har som syfte att den studerande ska kunna bedrivas verksamhet som är olaglig i Sverige eller där utbildningen bedrivs.

UD har olika nivåer av avrådan, där de två högsta nivåerna är de som CSN har fört in i sitt allmänna råd. UD uppmanar enbart svenskar att lämna landet i lägen där det finns överhängande fara på grund av stridigheter eller andra allvarliga hot. Ukraina är ett geografiskt område som UD avråder från resor till och uppmanar svenska medborgare att lämna. I promemorian har inte särskilt beaktas möjlighet att bedriva en utbildning på distans när omständigheterna är sådana att det inte går att bedriva utbildningen på plats. När det råder en så allvarlig väpnad konflikt i ett land att UD avråder från alla resor dit och uppmanar alla att lämna landet kan det dock finnas skäl att anta att det kan vara svårt att säkerställa kvalitet och kontinuitet på den aktuella utbildningen. CSN anser att det saknar betydelse att den studerande i det

här fallet avser att bedriva sin utbildning i Ukraina på distans. Med utgångspunkt i UD:s avrådan och vad som framgått i ovannämnda promemoria anser CSN att NNs utbildning är en sådan utbildning som rimligen inte bör ge rätt till studiemedel. För det fall ÖKS skulle finna att utbildningen ska ge rätt till studiemedel kommer ett beviljningsbeslut att behöva innehålla ett förbehåll om att studiemedel endast kan beviljas så länge NN bedriver studierna på distans från Sverige, eller i vart fall från område utanför Ukraina som inte omfattas av en avrådan från UD. Fråga uppkommer i så fall även om det föreligger synnerliga skäl att bevilja studiemedel för distansstudier vid läroanstalt utanför EES och Schweiz. NN påbörjade sin utbildning i Ukraina 2018. Studierna under höstterminen 2022 innebär att han ska påbörja sitt femte år, och alltså redan har kommit långt på sin utbildning. NN har i sitt överklagande anfört att det inte är möjligt att byta till en läroanstalt i Sverige. NN har lämnat in handling från sitt universitet i Ukraina som anger att utländska studenter bedriver studier på distans och att de inte har möjlighet att genomföra praktik på grund av situationen i Ukraina. Dokumentet innehåller vidare en begäran till utländska regeringar i de länder de utländska studenterna kommer ifrån, om att ge dessa möjlighet till gratis praktik på lokala medicinska institutioner. Det framgår dock inte av handlingarna i ärendet hur NNs kursplan för läsåret 2022/2023 ser ut och vilka kurser som är möjliga att genomföra på distans vid universitetet och vilka kurser eller moment som kräver tillgång till praktikplats på sjukvårdsinrättning. Inte heller har NN visat att han har en plan för att utföra utbildningens samtliga praktiska moment på ett visst annat lärosäte eller vid annan medicinsk inrättning. Sammanfattningsvis anser CSN att det inte finns synnerliga skäl att bevilja studiemedel för distansstudier vid den här aktuella utbildningen i Ukraina. CSN anser att överklagandet bör avslås.

NN har, efter att ha tagit del av CSN:s yttrande, inkommit med ytterligare synpunkter i ärendet och anförde bland annat följande. Han kommer inte kasta bort hans 4,5 år som läkarstudent eller ta en paus. Om han inte får studiemedel, så blir det svårare för honom att bedriva studierna. Studierna kommer bedrivas på distans och han letar efter en praktikplats varje dag, för att få arbetserfarenhet. Han kommer kunna läsa kurserna på distans och han har kommit en bit på studierna. När han valde utbildningen 2018, var det inte krig i Ukraina, utan han valde ett land som var ganska tryggt. Kriget påverkar inte lärosätet och han anser att han ska få studiemedel.

Av ett beslut om avrådan, som togs den 12 februari 2022, och som gäller tills vidare, framgår bland annat följande. Med anledning av den allvarliga och oförutsägbara säkerhetssituationen i landet och dess närområde avråder Utrikesdepartementet (UD) från alla resor till Ukraina samt uppmanar alla svenskar som befinner sig i Ukraina att lämna landet.

Författningsbestämmelser

Enligt 3 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395) får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från bosättningskravet och ytterligare föreskrifter om studiemedel vid utlandsstudier.

Av 3 kap. 23 § studiestödsförordningen (2000:655) framgår följande. Studiemedel får inte lämnas för en utbildning som

1. är jämförbar med en utbildning i Sverige som inte ger rätt till studiemedel, eller
2. på grund av omständigheter som rör utbildningen eller av något annat särskilt skäl inte rimligen bör ge rätt till studiemedel.

Studiemedel för distansstudier vid läroanstalter utanför EES och Schweiz får lämnas bara om det finns synnerliga skäl för det.

Nämndens bedömning

Den nuvarande lydelsen av 3 kap. 23 § studiestödsförordningen trädde i kraft den 1 maj 2018. I den promemoria som låg till grund för förordningsändringen uttalades, såvitt nu är av intresse, att studiemedel bör kunna nekas för studier i oroshärdar dit UD avråder från resor, se promemoria "Studiemedel vid utlandsstudier – Förändringar för ett långsiktigt och hållbart system", U2017-0483/GV. CSN har sedan, i ett allmänt råd, publicerat i anslutning till 3 kap. 23 § första stycket 2 punkten studiestödsförordningen, lämnat följande rekommendation om hur den nyss nämnda bestämmelsen bör tillämpas; med utbildning som inte rimligen bör ge rätt till studiemedel bör exempelvis avses utbildning i ett geografiskt område till vilket Utrikesdepartementet avråder från alla resor eller vilket de uppmanar svenska medborgare att lämna. – Överklagandenämnden har i ett vägledande avgörande instämt i att nämna omständigheter ska utgöra ett sådant särskilt skäl som innebär att studiemedel rimligen inte ska beviljas, se Överklagandenämndens vägledande beslut dnr: 2018-02196.

Nämnden konstaterar mot denna bakgrund att UD sedan den 12 februari 2022 beslutat att avråda från alla resor till Ukraina vilket innebär att det inte är rimligt att bevilja studiemedel för studier vid det aktuella lärosätet i Kiev, Ukraina. Det förhållande att NN uppgett i ansökan att han vill ha studiemedel för distansstudier vid samma lärosäte kan inte medföra någon annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

Robert Dalman

Anni Tuliv

Beslutet har fattats av: Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Gunilla Lavås, Staffan Ingmanson, Jonathan Sjölander och Helena Söderberg

Föredragande: Anni Tuliv

Kopia till CSN